

Naspeuringen van Paul Theelen: Misbruik wegens den Peel

Resolutie van de Staaten Generaal, houdende approbatie op zekere Ordre en Reglement tot voorkoming van misbruiken of overtredingen wegens den Peel, en Gemeente aldaar. Den 12 Juny 1765.

5 Ontfangen een Missive van den Raad van State geschreeven alhier in den Hage den 7
deser, houdende ingevolge en tot voldoeninge van haar Hoog Mog. Resolutie van de 4
Maart laatstleeden, derselver Advis op de Requeste van de Regenten van Someren
Quartiere van Peelland Meyerye van 'sBosch, versoekende om reedenen in de
10 voorschreeve Requeste geallegeert, te mogen obtineeren haar Hoog Mog. Approbatie op
een by haar geconcipteert en by gemelde Requeste gevoegde Ordre en Reglement, tot
voorkooming van misbruyken of overtredingen wegens den Peel en Gemeente aldaar.
Waar op gedelibereert zynde, is goedgevonden en verdaan, dat het Reglement aan het
15 einde deeses geinsereert, zal worden geaprobeert, daar toe een Acte van approbatie
in behoorlyke forma zal worden gedepecheert: wordende dienvolgende de Supplianten de
Regenten van Someren voorn, geautoriseert, om het zelve Reglement op haar naam, dien
conform te mogen arresteeren.

Ordre en Reglement tot voorkooming van misbruyken of overtredingen wegens de Peel en Gemeente alhier.

20 Myn Heeren de Gecommitteerden van 't Officie en Scheepenen des Dorps van Someren
desen ondertekent, in agt genoomen hebbende, dat van tyd tot tyd hoe langer hoe
meerder ondervonden word, dat baatsoekende Menschen haar niet ontsien, om deese
Gemeente te misbruyken, en in 't particulier d'een den anderen te benadeelen,
25 principaalyk in den Peel alhier, en het te dugten is, dat by vervolg van tyd gevaren
en ongelukken daar uit zouden ontdaan, indien daar teegens niet ten eersten werd
voorsien, zynde omtrent 't geen voorschreeve is, door Scheepenen en Regeerders
alhier, op den 11 January 1686 wel gemaakt en genoomen een Ordre en Reglement, dog
30 vaele en verscheide Articults daar in vermeit, die jeegenwoordig tot geen nut of
voordeel meer kunnen strekken, en ook voorschreeve Reglement door haar Hoog Mog. niet
geaprobeert zynde, waaromme ten hoogsten nodig zynde, om een ieder tot zyn pligt te
houden, en ook om des te beeter te kunnen vigileeren, is geformeert dit Concept
Reglement, onder approbatie van haar Hoog Mog. de Heeren Staaten Generaal der
35 Vereenigde Neederlanden, zoo als het zelve in zyne Pointen en Articulen hier na is
volgende.

Art. I.

40 Eerstelyk dat niemand ter zyde, nog op de baanen in den Peel alhier, waar het wesen
mogt, of hoe genaamt, zal mogen torven of scheltorven, om daar door deselve
onbruykbaar te maken op poene van tien Guldens.

II.

45 Dat niemand haare Velden eens oversteken zynde, en weederom op nieuws van agter
zullen mogen aantorven nog deselve aan te maken, maar zal als dan weederom zyn en
blyven tot behoef deser Gemeente, op poene Articul I.

III.

50 Gelyk meede verboden word, dat niemand eenige Torf of Groes Vlikken in den Peel of
Vennen in de Heyde alhier, nog waar het wesen mogt, de Gemeente toe behoorende, zal
mogen steeken op poene van zes Guldens.

IV.

55 Dat niemand zal mogen Vuur in den Peel brengen, tot voorkoominge van Brand aan Torf
Bananen of Velden, op poene van drie Guldens.

V.

60 Dat niemand zig zal hebben te verstouten, om de Heyde in brand te steeken, op poene
van agtien Guldens.

VI.

65 Word meede goedgevonden en verstaan, dat ieder zyn Peelvelden behoorlyk zal hebben te
ontsleupen binnen den tyd van een jaar naar de eerste Publicatie deeses, ten minsten
neevens de baanen op verbeurte van 't Veld, en een poene van drie Guldens.

VII.

Dat ieder de Riolen door de baanen in den Peel alhier, die daar over moeten vaaren

Naspeuringen van Paul Theelen: Misbruik wegens den Peel

of ryden, behoorlyk met een Schoor daar over zullen moeten openhouden, op poene van eene Gulden vyf Stuivers.

VIII.

Dat geene Ingeseetenen van de omleggende plaatsen deser Gemeente zullen mogen Torf of Vlikken steeken in den Peel of Heyde alhier nog Heyde maayen op de boete van dertig Guldens, ende zoo wie van deselve in maniere voorschreeve Torf of Grond komt te steeken en weg te haalen, zal verbeuren een boete van vyftig Guldens, en daar en

IX.

Dat geene Ingeseetenen alhier eenige Torf of Vlikken zullen mogen steeken voor Ingeseetenen van omleggende Plaatsen, om door deselve op de gestooke Plaatsen of Grond alhier te halen op poene van zes Guldens.

X.

Dat ook geene Ingeseetenen alhier eenige Heyde de Gemeente toebehoorende, zullen mogen maayen, om deselve naar buiten te varen, en aan de Ingeseetenen van omleggende Plaatsen te verkopen, op poene van zes Guldens.

XI.

Dat ook geene Ingeseeten den gestoken Torf of Vlikken op haar Veld in den Peel of Heyde alhier, zullen mogen verkoopen aan Ingeseetenen van omleggende Plaatsen, om door deselve met haar Kar en Paarden te haalen, neen maar zal den Eigenaar van 't Veld gehouden zyn, denselven Torf of Vlikken zelfs te moeten brengen van den grond alhier, op den grond daar hy na toe gaat op poene van zes Guldens.

XII.

Dat geene Ingeseetenen van eenige der omleggende Plaatsen zullen vermogen enig gebruyk te maken van der anderen Grond of Jurisdictie, en dat wanneer bevonden zal worden, dat eenige Paarden, Hoornbeesten of Schaapen toebehoorende aan eenige buiten geseetenen op de Grond van dese Jurisdictie, mogte zyn overgelopen of weydende waren, deselve zullen mogen werden geschut, waar voor den Eygenaar zal moeten betaalen voor één Paard eene Gulden, van een Hoornbeest tien Stuivers, en van ieder Schaaap twee Stuivers.

XIII.

Dat ook geene Ingeseetenen van omleggende plaatsen, door het zetten van Beyen iemand zullen mogen benadeelen, en om zulks te verhoeden, die geenens dewelke haar Beyen in de Heyde of Peel willen zetten, gehouden zullen zyn, daar van aan de Regenten kennis te geeven, en consent daar toe te versoeken, die vervolgens de plaats haar zullen doen aanwysen, door de Schutter, die daar voor alleenlyk zal genieten van ieder quantiteit Beyen aan een Persoon toebehoorende, zes Stuyvers voor zyn moeite, ende zal voorts niemand buiten de Ingeseetenen van Someren in des Gemeentens Vennen mogen Vissen met eenige Netten op verbeurte van deselve Netten en een boete van tien Guldens.

XIV.

Niemand zal zyn Peelvelden mogen verkoopen, nogte vermengelen op verbeurte van het Veld, en een poene van tien Guldens.

XV.

Dat ook niemand zig zal hebben te verstouten, om nieuwe Peel Velden zonder kennis en toestemminge van den Gerechte inne te neemen, op poene van twaalf Guldens en verbeurte der ingenomen Velden.

XVI.

Dat zoo wanneer iemand der Ingeseetenen bevonden word met zyn Kar en Paard te laden aan Torf of Vlikken, gestookten op onbehoorlyk Veld; de Gemeente toebehoorende, zal verbeuren eene poene van vyf Guldens.

XVII.

Dat zoo wanneer van wegens en op ordre van den Gerechte gepubliceert word, om baanen in den Peel Gemeentens Straten of eenige andere nodige Gemeentensdiensten, alhier moeten gemaakt, gerepareert en gedaan worden, zal ieder daar toe gecommandeert wordende, met zyn Paard en Slagkar, en die geen Varing heeft, met een Schup zoo als

Naspeuringen van Paul Theelen: Misbruik wegens den Peel

135 't werk vereischt, ter gestelder uur en plaatse onder zyn Commandant of Rotmeester, die met zyn huyshouden vry van 't werk zal zyn, moeten compareeren ter plaatse daar zy gerequireert zullen worden, en zullen de Ingeseetenen moeten gehoorsaamen aan de
140 ordre van de presente Scheepenen en Rotmeesters, en de manqueerende en ongehoorsaamen, zal den Rotmeester gehouden weesen, aan den Officier of desselfs Gecommitteerde over te geeven, om te calangeeren voor de boete van drie Guldens, de eene helft voor den Officier, en d' andere helft voor de observeeren de Rotgasten te verdrinken.

XVIII.

145 Dat geene Ingeseetenen alhier zullen mogen Schuyten brengen in den Peel, genaamd het Venstaakeyten Eyland, om daar meede 't Moer van de eene plaats naar de andere te vervaaren, op verbeurte van de Schuyten en een boete van drie Guldens.

XIX.

150 Dat alle Ingeseetenen alhier, die twee, drie, of meerder Huysen in deese Gemeente hebben, aan haar in eigendom competeerende, en by ieder derselver is uitgegeeven of getrokken een Peelveld, zal den Eigenaar of Eigenaars gehouden weesen het Peelveld by dat Huis, daar hy het voor getrokken heeft zonder het een of ander over en weeder te laten gebruyken door zyn Pagter of Huurder van zyn Goederen, neen maar, zal den
155 Eigenaar gehouden weesen den Huurder van zyn Huis, op een ordentelyke wyse te laten gebruyken, zoo lang hy Huurder van zyn Huis is, 't eigen Veld het geen by of voor zyn gehuurd Huis getrokken is, by weigering en manquement van dien, zal zodanig Veld blyven ten behoeve van de Gemeente, en daar en boven zal den Eigenaar nog verbeuren een boete van zes Guldens.

XX.

160 Dat alle Ingeseetenen alhier de Slooten neevens haar Erve principalyk binnen de tyd van twee jaaren na de eerste Publicatie deeses, ieder behoorlyk zullen moeten opgraaven ter breedte van drie voeten, en zoo diep als nodig bevonden zal worden, en dan deselve voorts alle jaaren zuiver op te veegen, op dat het Waater zyn aftrek kan hebben op de zoogenaamde Aa en Waterlaaten, op poene van eene Gulde tien Stuyvers.

XXI.

170 Alsoo de ondervinding leert, dat 'er dagelyks disputen en verschillen voorkomen, over 't weegen van den eenen over den anderen zyn Land, om die te vermyden, zullen alle Ingeseeten alhier, die eenige Zaay of Weylanden binnen deesen Dorpe hebben leggen; waar op van de Gemeene straten niet kunnen komen, nog ook geen anderen vaste weg hebben, 't welk zy met behoorlyke en sufficicante bewysen kunnen toonen, in zulken
175 geval zal den voorsten den agtersten ter behoorlyker tyd moeten wegen ten naasten velden en ter minsten schade, conform den 8 Tytel en 43 Articul van de Costumen der Hoofdstad 's Bosch.

XXII.

180 Dat de Regenten alhier aan de zodanige Persoonen, die geen vasten weg hebben, om op haar goed te kunnen koomen, in voegen voorschreeve een weg zullen aanwysen, en die aangeweesen hebbende, zal als dan die vredig en gunstig (op zyn behoorlyke tyd) mogen gebruiken, op poene dat die geene die aan zulke Persoonen eenige hindernis of stoorring zullen komen te doen, telkens zullen verbeuren een boeten van tien Guldens.

XXIII.

185 Niemand zal zig hebben te verstouten, om in Gemeentens Waaterloopen te leggen, of zetten, zoogenaamde Viskorven, waar door het Water opgekeerd word, dat het zyn loop niet behoorlyk kan hebben, dog deselve met Aarde of andersints op te vullen, op de verbeurte der Viskorven, en daar en boven een boete van drie Guldens.

XXIV.

190 Dat de Ingeseetenen zullen zyn geauctoriseert, of de Beesten Paarden of ander Vee in haar Erven overlopende, of weidende, het zy die toebehooren aan ingeseetenen van Someren, of anderen, en of deselve daar in schaade hebben toegebracht, ofte niet, daar uit te mogen doen haalen, en te doen schutten, en voor schutregt daar van te doen vorderen, de boete hier vooren Articul 12 vermeld, en zulks booven en behalven de
195 vergoedinge van schaade, welke door zodanig Vee, aan de Landen zal zyn toegebracht des noods voor Scheepenen van Someren te taxeeren, als meede van het Voeder, dat aan gemelde Vee, in cas het binnen vier en twintig uren niet gelost is, gegeeven zal zyn.

200

XXV.

Ook zullen geene Ingeseetenen alhier vermogen met haare Paarden, Beesten of Schaapen, te weiden op smalle weegen, nog in of tusschen Broekstraaten, maar zullen gehouden zyn hunne Schaapen haar de Heide of Peel te dryven, langs de respective Heirbanen, op poene van drie Guldens telkens te verbeuren.

205

XXVI.

Dat alle Ingeseetenen alhier gehouden zullen weesen haare Paarden, die zy op Gemeentens Vroetens, op zoogenaamde Broeken, laten weiden, behoorlyk zullen moeten spannen, en die bevonden worden, zulks niet te doen, zal verbeuren een boete van drie Guldens.

210

XXVII.

Dat voor de poene en boetens by ieder Articul gestelt, de Ouders voor hunne Kinderen, de Meesters en Vrouwen voor hunne Dienstknechten, Dienstmaagden en Arbeiders, aanspreekelyk en executabel zullen zyn.

215

XXVIII.

Alle welke poenen en boeten door den Officier van Someren zal mogen werden ingevordert ten aansien van de Contraventeurs geen Ingeseetenen van Someren zynde, by arrest, of wel voor de Regtbanken alwaar zodanige overtreeder zal wonen, en met betrekking tot de overtreeders binnen Someren woonagtig ordinario modo voor Scheepenen aldaar zullende het Relaaas van de Vorster, onder Vorster, Schutter, of ander onder Eed staande, voor volkoomen geloof worden aangenoomen, en zal den gecalangeerde in geene oppositie mogen ontfangen worden, ten zy alvorens de boete zal hebben genamptiseert, en alle welke boetens, uitgesondert alleen, die by het 17 Articul is vermeld, zullen worden geprofiteert een derde by den Officier, een derde by den Aanbrenger, en het resterende derde by den Armen van Someren voornoemt.

220

225

XXIX.

Ende ten einde hier van niemant eenige ignorantie pretendeere, maar in teegendeel moge weeten, waarna hy zig desen aangaande kan en moet reguleeren, zal dit Reglement binnen Someren, niet alleen aanstonds moeten werden gepubliceerd en geaffigeert, maar zal het zelve ook jaarlyks eens binnen denselven Dorpe, ter plaatse en uure gewoonlyk moeten worden gepubliceerd, ende zulks alle jaren op den eersten Sondag in de maand April, zonder daar van te blyven in gebreeken.

230

235